

Департамент культури та взаємозв'язків з громадськістю
Черкаської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Обласна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

До 120-річчя утворення ОУНБ
імені Тараса Шевченка

«Публічні бібліотеки Черкащини: історичні аспекти та вектори розвитку в контексті реформ»

Матеріали обласної науково-практичної конференції

11 квітня 2019 р.

м. Черкаси

УДК 027.022(477.46)(091)
П88

Укладач **К. С. Бугаєнко**

Публічні бібліотеки Черкащини: історичні аспекти та вектори розвитку в контексті реформ ; до 120-річчя утворення ОУНБ ім. Тараса Шевченка : матеріали наук.-практ. конф. 11 квіт. 2019 р. : укладач К. С. Бугаєнко. – Черкаси, 2019. - 44 с.

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції «Публічні бібліотеки Черкащини: історичні аспекти та вектори розвитку в контексті реформ», організованої ОУНБ імені Тараса Шевченка 11 квітня 2019 року, в яких висвітлено основні етапи становлення та розвитку обласної бібліотеки, її ролі в розбудові бібліотечної справи на Черкащині. Розкрито місце і значення публічних бібліотек у формуванні культурологічного середовища регіону, проблеми і визначення шляхів роботи бібліотек в умовах ОТГ тощо.

Видання адресоване працівникам бібліотечно-інформаційної галузі.

УДК 027.022(477.46)(091)

© Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка» ЧОР, 2019.

Передмова

11 квітня 2019 року в Черкасах відбулася обласна науково-практична конференція «Публічні бібліотеки Черкащини: історичні аспекти та вектори розвитку в контексті реформ», приурочена 120-й річниці з часу заснування першої публічної бібліотеки в м. Черкаси та 65-річчю, відколи вона набула статусу обласної.

Головні організатори конференції: Департамент культури та взаємозв'язків з громадськістю ОДА, Черкаська ОУНБ імені Тараса Шевченка, Черкаське обласне відділення Української бібліотечної асоціації.

Мета конференції – висвітлення основних етапів, характерних особливостей і тенденцій становлення, динаміки і пріоритетів розвитку обласної бібліотеки, її ролі у розбудові та реформуванні бібліотечної галузі регіону; розкриття місця і значення публічних бібліотек у культурно-інформаційному просторі регіону, у формуванні національної культури, патріотизму та духовності, у реалізації завдань інформаційної соціалізації через неформальну освіту, обговорення викликів і можливостей бібліотечного обслуговування в умовах ОТГ тощо.

У роботі конференції взяли участь представники влади, директори районних і міських ЦБС, їх заступники по роботі з дітьми, бібліотекарі ОТГ, провідні спеціалісти, науковці, краєзнавці, представники інших закладів культури.

Інформаційну підтримку заходу здійснювала «UA: Черкаси», газета «Нова Доба».

Учасники науково-практичної конференції прийняли підсумковий документ.

Л.П. Капкаєва, директор Черкаської
обласної універсальної наукової
бібліотеки імені Тараса Шевченка,
заслужений працівник культури Укра-
їни

Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка – 120 років визнання та перетворень задля громади

(Доповідь)

Бібліотечна спільнота та громадськість сьогоріч відзначає важливу подію в культурному житті Черкаського краю – 120 років з часу заснування першої публічної бібліотеки в Черкасах та 65 років, відколи вона стала головною бібліотекою регіону, отримавши статус обласної.

Ця подія дає привід оглянути пройдений шлях від невеликої публічної бібліотеки до визнаного культурно-інформаційного центру, флагмана бібліотечної Черкащини, проаналізувати здобутки і недоліки, намітити пріоритети подальшої розбудови закладу.

Всі етапи розвитку бібліотеки були складними, динамічними, поступальними. Коротко згадаю віхи історії закладу.

Перша публічна бібліотека в Черкасах була відкрита 11 липня 1899 року завдяки прогресивній інтелігенції міста по вулиці Смілянській у приміщенні міської управи. Нею керував комітет із 7-ми осіб. Користування було платним, а безкоштовно читали вчителі та учні. На утримання закладу виділялись мізерні кошти, в результаті чого бібліотека інколи зовсім припиняла діяльність, міняла місцезнаходження.

В пореволюційні роки бібліотекою опікувалась музейно-архівно-бібліотечна секція при позашкільному підвідділі Черкаського повітового відділу народної освіти. Вона допомагала вирішувати проблеми фінансів, комплектування та кадрів. Діяльність публічної бібліотеки в цей період спрямовувалась на допомогу ліквідації неписьменності та розвивалась під гаслами пріоритетів політико-просвітницької, агітаційно-пропагандистської роботи. Обслуговувались нові категорії читачів – робітфаківці, політпрацівники.

У 1932 році бібліотека переведена на державне комплектування, що забезпечило планомірне поповнення фондів. Фонд становив понад 30 тис. книжок, ним користувалося 3360 читачів. Бібліотека залучалася до політико-ідеологічних кампаній, запроваджувалися різноманітні форми масової роботи з читачами. Функції бібліотеки формувалися відповідно до основних завдань держави.

Друга світова війна зупинила діяльність закладу. Але відразу, після звільнення Черкас у грудні 1943 року, бібліотека вже обслуговувала перших читачів. На травень 1946 року їх було 1169.

У 1947 році на засіданні Черкаського міськвиконкому було прийнято заходи щодо покращення роботи міської публічної бібліотеки. Зокрема було виділено кошти на підтримку матеріально-технічного стану книгозбірні, організовано допомогу сільським бібліотекам, започатковано методичну роботу.

З утворенням Черкаської області у квітні 1954 року міська бібліотека, яка носила ім'я В.В. Маяковського, була реорганізована в обласну бібліотеку для дорослих, вона набуває статусу методичного центру для бібліотек області. Бібліотека знаходилася по вулиці Карла Маркса, 14 (нині Дашковича) в будівлі колишнього магістрату.

Директором було призначено Євдокію Петрівну Кузьменко. Сьогодні хочеться сказати про неї найтепліші слова. За 30 років діяльності на посаді директора Євдокія Петрівна зарекомендувала себе вмілим, енергійним, самовідданим організатором і фахівцем, фундатором бібліотечної справи на Черкащині. Під її керівництвом була проведена значна робота по становленню бібліотеки як установи обласного рівня, активізації її діяльності як методичного центру для бібліотек області. Значних зусиль вона доклала до зміцнення матеріально-технічної бази, домагалася розширення, а згодом і будівництва нового приміщення. Праця Є.П. Кузьменко гідно поцінована державою, вона нагороджена орденом «Знак пошани», медалями «За трудову доблесть» і «Ветеран праці», їй присвоєно звання «Заслужений працівник культури УРСР».

Значний внесок у розвиток обласної бібліотеки та бібліотечної справи на Черкащині зробили М.Є. Скринська, яка протягом багатьох років була заступником директора, М.Т. Булигін, який очолював науково-методичний відділ, Круглякова Г.С., Светашова Н.А., Грисенко А.С., Мамренко І.Т., Кутова Г.А., Шевченко М.М., Ковтун Г.І., Дідковська Г.І. та інші. .

У 1963 році бібліотеці було надано приміщення в новозбудованому будинку по вулиці Львіна, 285 (нині там знаходиться обласна бібліотека для юнацтва імені Василя Симоненка).

У 1966 році бібліотека отримала статус наукової, була розроблена нова структура, відкриті спеціалізовані відділи. Вона була визначена координаційним центром бібліотек усіх систем і відомств області.

Період 70-80-х років для обласної книгозбірні став періодом інтенсивного розвитку. 27 грудня 1973 року було відкриття нової будівлі бібліотеки. Стало можливим раціонально розмістити фонди з урахуванням їх специфіки та організувати оптимальну систему обслуговування. Для читачів обладнати нові спеціалізовані відділи, сектори, зал каталогів, лекційний зал, виділити просторі приміщення для функціональних підрозділів. У нових умовах функціонування бібліотека поглибила роботу з оперативного інформаційного забезпечення спеціалістів.

У 1975-1978 роках заклад став організаційно-методичним центром зі створення в області централізованих бібліотечних систем (ЦБС). Було організовано чітку систему підвищення кваліфікації бібліотечних працівників області.

Робота бібліотеки високо поцінювалася владою. Заклад був визнаний переможцем Всесоюзного огляду бібліотек, неодноразово був представлений на виставках досягнень народного господарства, нагороджений дипломами і грамотами. Для Парламентської бібліотеки це була база запозичення передового досвіду та проведення Всесоюзних і республіканських конференцій.

Період 80-х – початок 90-х років відзначився перебудовними процесами у всіх напрямках діяльності обласної бібліотеки. У той час мене було призначено директором закладу. Зміцніли позиції ОУНБ як провідного просвітницького центру області. Впроваджувалися нові форми методичного впливу на підвищення професійного рівня фахівців. Наші спеціалісти допомагали районним і міським бібліотекам у написанні та реалізації грантових проектів, зокрема програми «Бібліоміст».

На всіх етапах діяльності бібліотеки одним із головних напрямків роботи була і є видавнича діяльність, переважно посібників краєзнавчого спрямування: «Література про Черкаську область», «Календар пам'ятних дат Черкащини», «Пам'ятки історії та куль-

тури Черкаської області» та інші. Статус наукової установи спонукає до науково-дослідницької діяльності. Проводяться наукові розвідки, соціологічні дослідження історико-бібліотекознавчого, читачезнавчого спрямування.

Нового змісту набула діяльність закладу в період становлення української державності. Головною метою бібліотеки стало визначення ключових напрямків діяльності для забезпечення стабільного поступального розвитку, концентрація всіх зусиль на їхню реалізацію з метою досягнення європейських стандартів надання бібліотечних послуг.

Ми маємо досвід розвитку закладу в умовах нестабільної ситуації в країні та відсутності належного фінансування. Одні з перших в Україні запровадили автоматизацію бібліотечних процесів. Брали участь у ряді конкурсів проектів благодійних організацій і фондів. Починаючи з 2000 року, виграли 15 грантів на суму понад 100 тисяч доларів, що дало можливість забезпечити заклад комп'ютерною технікою та відкрити 5 інформаційних центрів з доступом до мережі Інтернет.

Завдяки одному з останніх грантів відкрито інформаційно-культурний центр «Вікно в Америку». Його відвідує велика кількість молоді, зокрема діти з малозабезпечених сімей та воїнів АТО, які мають можливість безкоштовно вивчати англійську мову та користуватися комп'ютерною технікою, брати участь у різноманітних заходах.

Важливим у діяльності бібліотеки є співпраця з органами державної влади й місцевого самоврядування та партнерські стосунки з громадськими організаціями, творчими спілками, професійними об'єднаннями, засобами масової інформації, соціальними установами.

Сьогодні наша бібліотека – це сучасний потужний науково-інформаційний, культурно-просвітницький, дозвіллевий, науково-методичний центр Черкащини, депозитарій краєзнавчої літератури, осередок доступу до бібліотечних та світових інформаційних ресурсів.

Тут функціонує 13 відділів, 4 сектори, 5 центрів. Фонд складає понад 2 млн книг. Щорічно послугами бібліотеки користується понад 37 тис. відвідувачів. Всі відділи працюють на одну мету – під-

вищення якості і комфортності обслуговування кожного користувача. Бібліотека – бажане місце зустрічей і спілкування, проведення змістовного дозвілля населення.

Хочу наголосити, що будь-яка робота тримається на особистостях, відданих своїй справі, великих оптимістах. Імідж сучасної бібліотеки гідно підтримує весь колектив, який спирається на досвідчених фахівців. Серед них – заступники директора Євтушевська Н.М., Бугаєнко К.С., завідувачі відділів, головні й провідні спеціалісти: Вітавська Н.Д., Слободяник К.Д., Ковтюшенко А.А., Демченко Л.Т., Гавриш Н.А., Журавльова О.Б., Осіна Т.О., Хоменко Л.І., Іщенко Т.С., Тайбішлак М.Я., Адешелідзе Н.В., Гаркуша О.А., Ігнатенко Є.І., Фейгінова Н.В., Тесля О.Г., Мельник П.С., Овчаренко Л.Є.

У день, коли бібліотека відзначає свій ювілей, хочеться сказати найтепліші слова працівникам, які на заслуженому відпочинку, завжди будемо пам'ятати тих, кого вже немає поруч з нами.

Є впевненість, що попри всі складнощі буття, двері Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки, яка з 2000-го року носить ім'я великого земляка Тараса Шевченка, завжди будуть відкриті для користувачів, а бібліотекарі популяризуватимуть безцінні скарби людського розуму, надбання науки, культури, мистецтва.

З утворенням області, ось уже протягом 65 років у бібліотечній мережі регіону ОУНБ імені Тараса Шевченка займає позицію лідера, реалізує на практиці провідну роль організатора бібліотечного середовища регіону. І ми гадаємо, що ви, шановні колеги з районних ЦБС та ОТГ, це цінуєте і підтримуєте своїми інноваційними справами, починаннями.

Тож давайте коротко проаналізуємо нашу спільну з вами роботу за минулий рік і обговоримо найважливіші вектори подальшого розвитку нашої галузі в контексті реформ.

Основними напрямками роботи бібліотек області у 2018 році були: сприяння реалізації державних та регіональних програм, участь у грантово-конкурсних проектах, використання та впровадження різних форм адвокаційної діяльності, перехід до складу ОТГ, співпраця з громадами задля спільного розвитку, формування та закріплення позитивного іміджу закладів.

На сьогодні в області функціонували 723 публічні бібліотеки системи Міністерства культури. Закрито 2 бібліотеки – Кам'янська

районна бібліотека для дітей та БФ у Драбівському районі, 16 бібліотек-філій не працювали, причому деякі з них не працюють вже по кілька років і перспективи на відновлення роботи немає (Жашківський, Звенигородський, Маньківський, Городищенський, Лисянський, Корсунь-Шевченківський, Смілянський, Чорнобаївський, Шполянський райони).

Обслуговуванням користувачів та формуванням іміджу закладів займалися 1217 бібліотечних фахівців (-39 проти 2017 р.), з них в сільських бібліотеках - 634.

Щодо режиму роботи бібліотечних фахівців. У режимі повного робочого дня в області працювало 656 спеціалістів (51%), по ЦБС – 498 (39%), у сільських бібліотечних закладах – 112 осіб (12,8%). На 0,5 посадового окладу працюють 323 спеціалісти, на 0,25 – 81 бібліотекар. У сільських закладах найбільше бібліотекарів, що працювали в режимі повного робочого дня в Чорнобаївському, Черкаському, Драбівському, Золотоніському районах. Жоден працівник СБФ не працює на повну ставку в Канівському, Кам'янському, Катеринопільському Монастирищенському, Христинівському районах. Такий стан із зайнятістю працівників переходить із року в рік та позитивно не вирішується на місцях. Адже для розвитку громади, який включає і послуги бібліотеки, як основного інформаційно-соціального закладу, та відповідно до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», Постанову Кабінету Міністрів України «Про мінімальні соціальні нормативи» бібліотека має працювати не менше 40 годин на тиждень.

Бібліотечними послугами у 2018 році скористались 503 300 тис. осіб (615,1 тис. у 2017 р.). Відвідування бібліотек становить понад 4 030 000, в тому числі – відвідування масових заходів та Інтернет-центрів. Користувачам видано понад 9 853 700 друкованої та електронної продукції.

Важливою складовою діяльності закладів є якісно сформований документно-електронний ресурс. У 2018 році надходження друкованої продукції збільшились на 15 608 примірників і становить 116 263 примірники.

В основному поповнення фондів здійснюється за рахунок Державних та обласних програм. Але ряд бібліотек отримували кошти на придбання літератури ще й з місцевих бюджетів: Чорнобаївська ЦБС – майже 27 000 грн, Уманська РЦБС – 12 000 грн, Корсунь-Шевченківська ЦБС – 11 000 грн, Черкаська МЦБС – 138 000 грн,

Золотоніська РЦБС – 32 000 грн. На придбання літератури не отримали або отримали зовсім мізерні кошти: Смілянська МЦБС, Чигиринська ЦБС, бібліотеки Кам'янського району та інші. З одного боку – це нерозуміння владними структурами ролі нової книги та бібліотеки в громаді, а з іншого, можливо, самі бібліотечні працівники ще не допрацьовують в позиціонуванні закладів як основних інформаційно-просвітницьких центрів, центрів безкоштовних освітніх та дозвілєвих послуг для членів громади.

Передплата періодичних видань має не менш важливе значення у поповненні та використанні документного ресурсу бібліотек. Сума передплати для бібліотек області на 2019 рік складає 1 090 325 грн (без обласних бібліотек), що на 21 138 грн менше 2018 року, при тому, що вартість видань збільшилась. Відповідно зменшилась їх кількість.

У сільських бібліотеках передплата складає 563 863 грн, а у 2018 – було 860 846 (-296 982) грн. Так у Золотоніському районі виділено – 132 879 грн, Чорнобаївському – 92 231 грн, Уманському – 84 035 грн, Драбівському – 85 829 грн, Маньківському – 61 380 грн. Мізерну суму виділено у Кам'янській ОТГ (3 б-ки) – 22 262 грн, Тальнівській ОТГ – 27 070 грн.

На передплату для бібліотек Канівського району кошти взагалі не виділялись. У Кам'янському районі для 15 СБФ виділено 10 236 грн, Катеринопільському – 15 869 грн.

Одним із основних напрямків діяльності бібліотек є надання відвідувачам комп'ютерних та інтернет послуг.

Завдяки участі у грантових проектах, співпраці з органами влади, благодійниками дещо поповнився комп'ютерний парк бібліотек і складає 676 одиниць (+45 до 2018 року). Мають комп'ютери 255 бібліотек (без обласних), а це +12 до 2018 року. Зросла кількість Інтернет-центрів та комп'ютерів з доступом до Інтернету. Такі позитивні зрушення відбуваються у м. Черкаси, Драбівському, Звенигородському, Уманському, Катеринопільському, Христинівському, Шполянському, Корсунь-Шевченківському районах, Єрківській, Степанківській, Мокрокалігірській, Степанецькій громадах.

З метою поліпшення технічного оснащення бібліотек необхідно більш активно брати участь у грантових проектах та здійснювати взаємовигідні адвокаційні заходи, залучати спонсорську допомогу.

Ряд наших бібліотек завдяки грантам активно впроваджують в діяльність інновації. Основна концепція послуг Смілянської, Черкаської МЦБС була спрямована на організацію неформальної освіти, а саме: створення центрів освіти для дорослих.

При Смілянській ЦБ створено хаби, метою яких стало неформальне навчання, проведення культурного дозвілля членів громади. Крім того, бібліотека перемогла у 2-х конкурсах, (проекти від Британської Ради), спрямованих на навчання бібліотекарів та облаштування креативної зони біля бібліотеки.

У рамках громадського бюджету 2018 р. Черкаська МЦБС стала переможницею проекту «Бібліотека – інтелект-центр» (бюджет 163 тис. грн). Продовжувала активно працювати за проектом «ПОЛІС», отримала перемогу в конкурсі зі створення свого логотипу.

Бібліотеки Уманської МЦБС здобули перемогу у конкурсі проектів «Розробка курсу на зміцнення місцевого самоврядування в Україні». При ЦБ створена та успішно діє молодіжна платформа «Територія успіху» та інше.

Продовжує реалізацію проектів «Велобібліотека для літніх людей» і «Школа проектної діяльності» Катеринопільська ЦБ.

Монастирищенська ЦБ відзначилась тісною співпрацею з волонтерами Корпусу Миру, завдяки чому на базі ЦБ працювали клуби вивчення іноземних мов та клуби лідерства для молоді.

Для Звенигородської ЦБ став переможним проект «Coworkбібліотека» (коворкінг), а Уманська та Корсунь-Шевченківська районні бібліотеки перемогли у місцевих проектах «Бібліотуризм краю».

Беруть участь у конкурсі проектів і сільські філії. Отримали фінансування проекти Степанківської СБ (Черкаський район) «Читаюча дитина – надія нації», Сагунівської СБ (Черкаський район) – «Сучасна бібліотека – майбутнє наших дітей».

Активізує діяльність працівників бібліотек участь в обласних конкурсах. Зокрема у заочному «Бібліотеки Черкащини в просторі громади» перемогу отримали Корсунь-Шевченківська ЦРБ, Смілянська МЦБС, Монастирищенська ЦРБ, ПБ Білозірської ОТГ, Шрамківська сільська бібліотека Драбівського району.

У обласному конкурсі молодих бібліотекарів «Талановиті та перспективні» перемогу отримали бібліотекарі ЦРБ Чорнобаївської

ЦБС, БФ Смілянської міської ЦБС, БФ с. Топильне Шполянської ЦБС.

Сьогодні нові інформаційно-комунікаційні технології виводять бібліотеки на якісно новий рівень спілкування, впливають на методичну роботу, рекламу закладів. Бібліотекарі активно створюють сайти, портали. Використовують соціальні медіа, скайп-спілкування між колегами з професійних питань, участь у веб-конференціях і веб-семінарах. Через соціальні мережі, активно себе популяризують бібліотеки Чорнобаївського, Уманського, Христинівського, Черкаського районів, міст Черкаси та Сміла.

Варто наголосити, що дещо покращилась матеріально-технічна база бібліотек. З місцевих бюджетів на ремонт бібліотечних закладів виділено 3 484 449 грн. Поточний ремонт проведено в 29 закладах області, капітальний – у 2-ох.

Найбільше коштів використали Черкаська МЦБС – 200 000 грн, Смілянська МЦБС – 137 792 грн, Смілянський р-н – 596 727 грн, Драбівський р-н – 526 492 грн, Уманський р-н – 21 749 грн, Степанецька ОТГ – 218 700 грн, Білозірська ОТГ – 80 870 грн. Не ремонтувались бібліотеки Жашківського, Канівського, Городищенського районів.

Значні корективи у розвиток бібліотечної справи в області внесла реформа децентралізації влади в Україні. Перед ЦРБ постали виклики, які потребували роз'яснень. ОУНБ, як методичний центр, надавала ґрунтовні консультації організаційно-правового характеру головам ОТГ та безпосередньо бібліотекарям, в т.ч. підвищенню професійної компетенції.

На початок 2019 р. до складу ОТГ увійшло 54 бібліотеки. Третій рік успішно працюють бібліотеки у складі Єрківської, Мокрокалігирської, Білозірської, Тальнівської міської ОТГ. Інші бібліотеки тільки розпочали свою роботу в складі ОТГ. Поряд з позитивними тенденціями є й негативні приклади функціонування бібліотек. У деяких утворених громадах бібліотечні заклади за сумісництвом очолили не фахівці бібліотечної галузі. І як наслідок – нерозуміння подальшого розвитку закладів, порушення алгоритму передачі бібліотек до складу ОТГ.

Також негативною тенденцією є привласнення та перепрофілювання частини спеціалізованих приміщень центральних районних бібліотек (Золотоніський, Кам'янський, Чорнобаївський, Черкаський райони).

Як уже було сказано, в нашій галузі є ще багато невирішених питань, прикро, що вони переходять із року в рік, серед таких - ганебна практика роботи працівників у режимі неповного робочого дня, залишається для багатьох бібліотек проблемою технічний стан приміщень, оновлення устаткування, придбання комп'ютерної техніки, особливо для сільських бібліотек, немає притоку молодих кадрів з бібліотечною освітою, слабке впровадження в деяких районах інноваційних форм роботи та інші. Це негативно позначається на діяльності та іміджі закладів.

Сучасні реалії вимагають від бібліотечних працівників швидкого реагування на потреби часу, враховуючи інтереси користувачів. Умова успішної роботи бібліотеки, бібліотекаря зокрема – готовність до змін. Саме на цих позиціях має формуватися діяльність бібліотек нашого регіону.

Хочу наголосити, що бібліотечні працівники Черкащини – це фахівці високої кваліфікації, сповнені творчого потенціалу, ентузіасти своєї справи і при підтримці влади, на яку ми розраховуємо, докладуть усіх зусиль для подальшого розвитку галузі.

Л. Ушакова,
директор обласної бібліотеки
для дітей

Дитяча бібліотека в культурно-інформаційному просторі регіону

Кардинальні зміни в сучасному суспільстві змушують колективи дитячих бібліотек переглядати традиційні підходи до своєї діяльності, формувати нову модель бібліотеки, саме такої, в якій була б зацікавлена громада, свідомо і професійно сприймати зміни і пропонувати користувачам ті послуги, які будуть корисними і необхідними. Проте фактори, пов'язані з проведенням адміністративної реформи, недостатнім бюджетним фінансуванням на утримання закладів соціальної сфери, вносять свої корективи в умови діяльності бібліотек і навіть їх існування.

Так за підсумками року мережа дитячих бібліотек області скоротилася на 1 одиницю. При формуванні Кам'янської міської територіальної громади у її комунальну власність були передані центральна районна бібліотека та бібліотека для дітей. На базі ЦРБ була створена публічна бібліотека Кам'янської міської ради, а бібліотека для дітей була реорганізована в абонемент для дошкільників та учнів 1-9 класів. Її роботу забезпечують 2 бібліотекарі. Проте, документи, що засвідчують реорганізацію районної бібліотеки для дітей, відсутні. Тож, звертаючись до керівників бібліотек, хочу наголосити про дотримання процедури передачі бібліотек із комунальної власності району на баланс ОТГ. Директори повинні вимагати від органів місцевої влади документи, що підтверджують правомірність реорганізації бібліотек, щоб не було прецедентів, коли бібліотеки фактично нема, але вона наявна в базовій мережі закладів культури (Тальнівська бібліотека).

Мають місце випадки, коли представники районної влади ще до створення ОТГ намагаються оптимізувати галузь, мотивуючи це нестачею коштів, а в подальшому виявляється, що новостворена громада готова утримувати дитячу бібліотеку (Черкаський район). Така непродумана політика органів місцевого самоврядування щодо дітей може привести до їхнього повного відчуження від читання, порушення основ культурного розвитку та вміння осмислено організувати своє дозвілля. Це суперечить і положенням всесвітньої ініціативи «Громада, дружна до дітей та молоді», коли всі рішення, які ухвалюються в громадах, перевіряються на предмет можливостей для повноцінного фізичного і духовного розвитку дітей та молоді. Нагадаю, що Україна офіційно долучилася до цього глобального руху 29 березня 2018 року.

У зв'язку з обмеженим бюджетним фінансуванням продовжується тенденція скорочення штату **працівників** бібліотек. Ці процеси торкнулися Жашківської, Чорнобаївської, Шполянської, РБД, Уманської та Черкаської ЦМБД. Загалом кількість бібліотечних працівників зменшилася на 9 одиниць (разом із Кам'янською РБД, яка припинила існування). Як наслідок - змінюється структура бібліотек, скорочується обсяг послуг, що надаються користувачам, зменшується відсоток їх охоплення. У 2018 році Жашківська та Чорнобаївська РБД перейшли на обслуговування читачів лише в режимі абонементу. Ще раніше це зробили Золотоніська та Смілянська РБД.

Отже, зменшується обсяг проведення масових заходів, скорочується виховна функція дитячих бібліотек. І це в час, коли національно-патріотичне виховання, як зазначено в Концепції національно-патріотичного виховання молоді, є однією із головних складових національної безпеки України. Хочу звернути вашу увагу ще на один документ, який було затверджено Кабінетом Міністрів України у 2018 році, і який напряму стосується роботи бібліотек. Це Державна соціальна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, де до реалізації такого завдання, як забезпечення духовного, морального і культурного розвитку дитини планується залучати заклади культури загалом і бібліотеки зокрема. Як бачимо саме життя, суспільні події вимагають розширення виховної функції бібліотек, однак реалії на місцях сприяють лише її згортанню.

Незамінним інструментом виховання, елементом розвитку культури, накопичення і поширення знань є книга. Яка ж на сьогодні ситуація з формуванням бібліотечного фонду? В порівнянні з попереднім роком фонд документів бібліотек області для дітей (без обласної) зменшився на 47,5 тис. примірників. Така велика різниця пояснюється, насамперед, виходом із мережі Кам'янської РБД (22 тис. примірників документів). Також у звітний період продовжилася тенденція попередніх років, коли вибуття літератури (43792 прим.) значно перевищує надходження (18449 прим.), хоча слід зазначити, що в порівнянні з попереднім роком воно зросло на 3338 примірників документів.

Якщо раніше основним джерелом надходження нових книг були державні програми випуску друкованої продукції «Українська книга» та поповнення бібліотек україномовною книгою, то впродовж останнього року – це подарунки від читачів, авторів, організацій (41,2 %). Особливо результативною виявилася співпраця із видавництвом «Грані-Т», яка започаткувалася в 2017 році і продовжилася у 2018 році. Так видавництво безоплатно передало бібліотекам Черкаської МЦБС 2403 прим. книг, Ватутінській МБД – 191 прим., Корсунь-Шевченківській РБД – 152 прим., Чорнобаївській РБД – 100 прим. книг тощо. Свою роль зіграли і організовані в бібліотеках добродійні акції: «Подаруй бібліотеці книгу», «Почитав сам – подаруй бібліотеці», «Цікаву книгу – в бібліоте-

чну скарбницю», «Книги з добрих рук» та ін. Частка видань, отримана за державними, обласними програмами та закуплених за кошти місцевих бюджетів, становить 32,7 %.

Проте аналіз надходжень за видами видань свідчить, що позитивна динаміка забезпечена виключно за рахунок збільшення частки книг у загальній структурі надходжень. Через здорожчання вартості періодичних видань книгозбірні поступово зменшують репертуар передплати.

Найкраще періодичними виданнями, вже традиційно, були забезпечені Драбівська та Шполянська РБД. Зовсім були позбавлені знайомства з дитячими періодичними виданнями користувачі Вільшанської селищної бібліотеки для дітей. Як і попереднього року, Ватугінська МБД, Жашківська РБД здійснили передплату виключно за кошти спецфондів. Позабюджетні кошти залучали також Христинівська, Монастирищенська РБД, бібліотеки Черкаської МЦБС, дитяча бібліотека Тальнівської міської ОТГ. Через затримки фінансування несистематичним було надходження газет і журналів до Смілянських міських бібліотек.

Розширити репертуар знайомства з періодичними виданнями читачів-дітей сільських філій намагаються фахівці Уманської районної бібліотеки для дітей через акцію «Рюкзачок-мандрівничок».

Проте є й позитивні зрушення. Наприкінці минулого року Черкаською обласною радою була затверджена Програма поповнення бібліотечних фондів у Черкаській області на 2018-2023 роки. Районним державним адміністраціям, виконкомом міських рад, міжобласного значення, об'єднаним територіальним громадам Черкаською обласною радою рекомендовано підготувати відповідні регіональні Програми та передбачити фінансування на їх виконання. Тож контролюйте цей процес на місцях, піднімайте питання перед органами місцевої влади.

Престижними для книгозбірень є перемоги у грантових програмах. Так Білозірська сільська бібліотека № 1 протягом року реалізувала проект «Сучасна дитяча книга: потреба громади для розвитку дитини» (автор проекту Плодиста О.В.). Це стало можливим завдяки перемозі у конкурсі грантових проектів соціальної дії за програмою «Активні громадяни» від Британської Ради в Україні. Загальний бюджет проекту склав 18000 грн., з них 15000 грн.

– фінансування від Британської Ради та 3000 грн. – співфінансування від Білозірської сільської ради. На цю суму було закуплено 220 примірників дитячої літератури сучасних українських та зарубіжних авторів. Виконавчий комітет Білозірської громади гарантував подальшу підтримку проекту, зобов'язавшись щорічно виділяти на закупівлю нової літератури 2000 грн.

Дитяча бібліотека-філія № 2 Черкаської МЦБС завдяки потужній підтримці з боку населення мікрорайону у 2018 році отримала перемогу в голосуванні за громадський бюджет міста із проектом «Інформаційний Інтелект-Центр "Південно-Західний"» (створення на базі бібліотеки інформаційно-інтелектуального центру сімейного типу для мешканців міста). Центр має запрацювати вже у 2019 році за наступними напрямками: профорієнтація, правова та психологічна підтримка, розвиток творчих здібностей дітей.

Важливою складовою позиціонування бібліотек як центрів розвитку громади є їх соціокультурна діяльність.

Так Христинівські бібліотеки (ЦРБ та РБД) підтримали Всеукраїнський проект «Ікона пам'яті загиблим за незалежність України». Захід відбувся за участі представників влади.

Працівниками бібліотек Городищенського району в міському парку для дітей, які в період літніх канікул відпочивали у таборі «Надія» та кардіоревматологічному санаторії, проведено масштабне дійство – бібліокараван «Відкрий для себе Європу» за підтримки владних та бізнес-структур.

Черкаська ЦМБД та дитячі філії системи долучилися до реалізації міського проекту «Нестайко – дітям» (постановка музичної вистави «Чарівне Дзеркальце, або Незнайомка з країни Сонячних зайчиків»), переможцям-гранти від міського департаменту освіти і гуманітарної політики Черкаської міської ради.

Продовжувалась робота в рамках проекту «Україна читає дітям». Зокрема у бібліотеках Уманської РЦБС до нього були залучені письменники-краяни, відомі люди району; у Лисянській РБД - помічник депутата обласної ради; в Корсунь-Шевченківській РБД - журналіст місцевої газети, письменники; в Уманській ЦМБД – лікар міської лікарні. Під час заходів діти слухали уривки з улюблених книг гостей, цікаві історії з їхнього життя, переглядали буктрейлери, ділилися своїми враженнями, брали участь в автограф- та фотосесіях.

Книгозбірні долучаються до святкування Дня міста, району. Участь у таких масштабних заходах покращує імідж бібліотек у суспільстві, робить їх більш привабливими для громади.

Підвищує привабливість бібліотек в очах користувачів-дітей та їх батьків участь і перемога у змаганнях всеукраїнського та обласного рівнів. Так ОБД уже втретє проводився обласний конкурс книжкових відеооглядів «Фабрика вражень» (для дітей віком від 6 до 18 років) під слоганом «Перезавантаження».

Головні призи вибороли представники бібліотеки с. Цвіткове Городищенського району та бібліотеки-філії № 3 для дітей Черкаської МЦБС.

Бібліотеки області для дітей взяли участь і в реалізації низки заходів, ініційованих Національною бібліотекою України для дітей - «Лідер читання», «Творчі канікули».

Роботи юних шполян, переможців обласного етапу «Всеукраїнського конкурсу-виставки дитячих малюнків «Сторінками книг Чингіза Айтматова», включені до альбому, що був підготовлений НБУ для дітей за результатами змагання і вийшов у видавництві «Авіаз».

Переможцем обласного етапу конкурсу «Мої права – моє життя» було визначено роботу Вільшанської селищної бібліотеки для дітей – це розробка красназничо-правового квесту «Ти на землі – Людина!».

Черкаська обласна бібліотека для дітей започаткувала нове змагання у відеоформаті. Це конкурс патріотичних відеороликів у жанрі соціальної реклами «Синьо-жовте кіно».

Ми не можемо обійти питання дитячого МОН разом з Мінсоцполітики, Мінкульту та Мінмолодьспорту булінгу. працюють над створенням спільного плану дій з протидії булінгу в навчальних закладах. Міністерство культури запропонувало поширювати матеріали з антибулінгу у бібліотеках, вони мають стати комунікаційними майданчиками.

Необхідною та важливою для реалізації у бібліотеках є нова Рекомендація СМ/Rec (2018)7 «Про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі», яка була прийнята Радою Європи 4 липня 2018 року. Це питання гостро актуальне і багатоаспектне, адже цифрове середовище у безліч способів формує життя дітей, створюючи можливості і водночас ризики для їхнього розвитку та благополуччя.

Щоб успішно реалізувати такі завдання бібліотекарям треба вчасно реагувати на нове у професійній сфері, вміло використовувати ефективні інноваційні форми роботи, формувати навички самостійного набуття знань та освоєння нових технологій, підвищувати свою інформаційну та професійну культуру.

Ми маємо пристосуватися до умов, що постійно змінюються, пропонувати нашим юним користувачам ті форми обслуговування і комунікації, які б відповідали їх потребам і запитам, забезпечивши їм інтелектуальний майданчик для навчання, творчості, дозвілля, спілкування, щоб дитяча бібліотека й надалі займала вагоме місце в культурно-інформаційному просторі кожного регіону.

О. Федоренко,
директор обласної бібліотеки для юнацтва ім. В. Симоненка

Бібліотечне обслуговування молоді в соціумі – глобальні виклики та пошук відповідей

Особлива увага до бібліотечного обслуговування юнацтва в Україні з'явилася досить давно – ще в 60-х роках ХХ століття. В середині ж 70-х років вже сформувалася мережа окремих спеціалізованих бібліотек для юнацтва та юнацьких структурних підрозділів в універсальних публічних бібліотеках. За пройдені роки зроблена значна робота задля позитивного впливу бібліотек на загальноосвітній та культурний розвиток молодого покоління.

Проте сьогодні питання організації якісного бібліотечного обслуговування молоді, їхнього залучення до послуг бібліотек з огляду на вимоги та виклики ХХІ століття стало предметом вивчення й аналізування в усьому світі. Для нас з вами воно також є надактуальним.

Статистика щодо юнацтва в нашій області свідчить, що на сьогодні населення юнацького віку на Черкащині становить 106 912 (8,8 % до загальної кількості проживаючих). Демографічний склад молодого населення області постійно змінюється:

2015 рік – 9,7 % молоді

2016 рік – 8,9 %

2017 рік – 8,6 %

2018 рік – 8,8 %

Загалом же у нас в області проживає 1 208 800 осіб. В порівнянні до 2017 року – зменшення на 11 565 осіб.

Міське населення складає 684 800 осіб, сільське – 524 000.

Користувачами публічних бібліотек стали:

2017 рік – 79,7 %

2018 рік – 63,4 %

(Про діяльність бібліотек області з юнацтвом у 2018 році детально знайомить аналітична довідка, яка розміщена на сайті обласної бібліотеки для юнацтва імені Василя Симоненка.)

Як бачимо, зменшення молодих користувачів бібліотек суттєве. І це є справжнім викликом для бібліотек області та й для суспільства загалом. Попри те, що переважна більшість бібліотек Черкащини проявляють в обслуговуванні юнацтва креативність, творчість, професіоналізм можна констатувати, що бібліотечне обслуговування та ресурси для юнацтва – в небезпеці.

Серед основних причин – закриття юнацьких структур через скорочення працівників; невідповідність існуючих ресурсів існуючим потребам у навчанні; в емоційному і соціальному розвитку, забезпечення становлення активних громадян.

Новітні технології продовжують впливати на методи комунікації. З однієї сторони вони не всім доступні, з іншої – ті, кому доступні, занурюються в гаджети і **комунікують** переважно в них. А тому не розвивається мислення, уява, навички спілкування в соціумі. Юнаки та дівчата переходять у працездатний вік без відповідних важливих навичок. Й особливо важливе, – **зміни парадигми і бібліотеки** (тобто, зміна системи понять і поглядів у сучасному світі). На сьогодні бібліотеки не розглядаються як тихе місце, де є доступ до фізичного контенту. В часи глобальних змін особливо на рівні регіонів, важливим є створення власних моделей бібліотек, проектів, які виносяться на розгляд громад і керівництва громад. І ось тут ламання стереотипу – «бібліотека – тихе місце» є ключовим моментом, особливо в системі надання послуг молоді. Маємо прагнути перетворити бібліотеки на місце використання всіх типів ресурсів (фізичних, віртуальних) – від книжок до комп'ютерних програм, оздоровчих, консультативних, творчих,

щоб допомогти молоді засвоювати навички, розвивати мислення, запобігати негативним впливам.

Адже ми з вами, як ніхто, бачимо, що змінилося поняття грамотності, яке вже давно переросло лише у вміння читати й писати. Сьогодні грамотність є соціальним актом, який включає в себе різні поняття й аспекти участі в повсякденному житті.

Останнім часом на книжковому ринку України з'явилося багато літератури для молоді з питань психології, шляхів до успіху, пошуків власного шляху тощо.

Бібліотечні працівники отримали обґрунтування концепції взаємозв'язаного навчання. Ця концепція доводить, що молоді люди краще вчаться, коли їхнє навчання пов'язане з їхніми захопленнями, мріями та інтересами.

Де тут наше, бібліотечне, місце? Кожен з нас шукає відповідь, залучаючи свій професійний, творчий, комунікативний потенціал, молодь і що? Ми намагаємося бути містком між формальною освітньою системою в Україні. Але від нас все більше чекають того, щоб ми ставали місцем для неформального навчання. Позитивні практики у нас в області є.

Ще один місточок – це сприяння зв'язку молоді з правовими, соціальними службами та громадськими організаціями для вирішення соціальних і економічних проблем тощо.

Задля ефективного задоволення потреб сьогоднішніх молодих людей різних соціальних груп, щоб залишатися важливими і цінними для них, бібліотекам слід переглядати структуру своєї роботи і її компоненти, а саме:

- працювати з усією молоддю, незалежно від місця їх перебування, а не лише з тими, хто регулярно приходить до бібліотеки;
- фонди, (хоча й невеликі), але орієнтовані на потреби громади, в т.ч. – молоді; програми (річні, довгострокові), де використати свої унікальні бібліотечні можливості, результати вивчень інтересів молоді, запитів на отримання ними важливих навичок тощо;
- участі молодих у всіх програмах, що має забезпечити структурований зв'язок з бібліотечним персоналом;
- інформаційну діяльність з метою виявлення інтересів і співпраці з партнерами;

- приміщення, фізичний простір бібліотеки, раціональне його використання.

Надзвичайно актуальним є останній компонент для обслуговування молоді в бібліотеках. Бо, на думку багатьох молодіжних громадських організацій, бібліотеки, які працюють з юнацтвом, є найбільш підготовленими для створення молодіжних просторів. Молодіжний простір у бібліотеці це:

- насамперед приміщення, вільний простір, де молодь може безкоштовно, цікаво й змістовно провести час (тут є принципово важливим слово безоплатно – безоплатно користуватися всіма наявними у бібліотеці ресурсами);

- організація дозвілля молоді людини в позанавчальний і позаробочий час (навіть якщо вона прийшла просто поспілкуватися);

- молодіжний центр повинен бути доступним, робочі години зручними для молоді, а отримання різноманітних знань і навичок безкоштовними;

- дозвілля може бути організоване не лише для молоді, а й для дітей і дорослих (освіта протягом усього життя);

- надання можливості бібліотечному персоналу молодіжного центру навчатися і обмінюватися досвідом.

Досвід організації і діяльності молодіжних центрів в Україні є. У нас в області започатковано роботу такого центру в Уманській міській центральній бібліотеці. У період реформ та формування об'єднаних територіальних громад, створення таких молодіжних просторів і стане відповіддю на глобальні виклики бібліотечного обслуговування молоді в соціумі.

Л. Пономаренко, директор
центральної публічної бібліотеки
Єрківської ОТГ Катеринопільського району

Реформа децентралізації як чинник структурних змін у бібліотеках: виклики та можливості.

(Витяг з виступу)

Єрківська об'єднана територіальна громада утворена однією з перших в області. До об'єднаної громади увійшли два села Залізничка та Радчиха. Декілька деталей про нашу ОТГ. Адміністративним центром громади є селище Єрки, в якому розміщені органи самоврядування. Населення об'єднаної територіальної громади становить 5 тис. 50 осіб, територія займає площу 5260 гектарів. До комунальної власності входить Єрківська загальноосвітня школа I-III ступенів імені В.М. Чорновола (навчається 500 учнів), три дошкільних навчальних заклади (відвідує 182 дитини). Всі витрати, щодо харчування в школі та дитячих садочках взяла на себе громада.

Діє комунальний заклад «Єрківська амбулаторія загальної практики сімейної медицини» та фельдшерсько-акушерські пункти в с. Залізничка та Радчиха. Жителів громади обслуговують 2 сімейних лікарі та лікар-педіатр. В інфраструктуру ОТГ входять клубні та бібліотечні заклади, працює дитяча музична школа, навчання в якій також безкоштовне, будинок дитячої та юнацької творчості, дитяча спортивна школа.

У січні 2016 року на базі Єрківської селищної бібліотеки № 1 створено Єрківську центральну публічну бібліотеку з філіями в селах Залізничка та Радчиха. Звичайно, було важко, не знали, як правильно юридично все зробити. Але ми спільними зусиллями з директором Катеринопільської ЦБС в процесі реорганізації вирішували проблеми, що виникали, відпрацьовували юридичні й технічні аспекти життєдіяльності бібліотечних закладів. Центральна бібліотека не є юридичною особою, є структурним підрозділом Виконавчого комітету Єрківської селищної ради. У своїй роботі керуємося Положенням про Єрківську публічну центральну бібліотеку, яке розроблене відповідно до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу». Публічна центральна бібліотека є головною бібліотекою громади. Вона займається централізованим комплектуванням, формує, зберігає і організовує єдиний фонд документів, визначає його структуру та здійснює розподіл між бібліотеками-філіями, веде обліковий каталог, а також є організаційно-методичним центром для них.

Нашими бібліотеками обслуговується 2140 користувачів, книговидача становить 41197 прим. (+ 521), відвідування – 24912 (+ 238).

Книжковий фонд бібліотек ОТГ нараховує близько 27000 прим. На поповнення фондів з бюджету ОТГ виділено для центральної бібліотеки близько 10 тис. грн., бібліотек-філій – понад 800 грн.

Для ЦБ передплачено 39 періодичних видань, для філій – 13.

У центральній бібліотеці працює 3 особи: директор бібліотеки, бібліотекар та прибиральниця. У бібліотеках-філіях по одному працівнику на 0,5 ставки (у цих селах немає шкіл).

З виходом із централізованої системи ми перейшли на нижчу групу з оплати праці, але в сумі заробітна плата у нас залишилась такою, яка була до переходу в громаду. Різниця в заробітній платі компенсується премією. У зв'язку з цим розроблено і прийнято на сесії селищної ради Положення про преміювання працівників культури. Працівникам бібліотеки щорічно до основної відпустки виплачується допомога на оздоровлення в розмірі посадового окладу, а до професійного свята – премія в розмірі посадового окладу.

Перед формуванням бюджету громади кожен керівник підрозділу з заступником із фінансових питань погоджує кількість коштів, які потрібні установі на наступний рік. Так у минулому році ми використали близько 80 тисяч гривень.

Бібліотечні працівники разом із членами громади вели активну адвокаційну діяльність щодо покращення матеріально-технічного стану бібліотек. Депутати на сесії підтримали наші звернення і виділили кошти на ремонти та 0,5 ставки на кочегара. Був проведений капітальний ремонт Радчиської бібліотеки-філії (використано близько 30 тис. грн.) та поточний ремонт Залізняцької бібліотеки-філії (близько 13 тис. грн.). Уже спочатку цього року придбано карнизи і штори для Залізняцької бібліотеки-філії.

Реформа децентралізації внесла у діяльність бібліотек як позитивні, так і негативні моменти. Все, що стосується фінансування бібліотеки, це, звичайно, плюс. А от про суто бібліотечну роботу цього сказати не можна. Директор бібліотеки зайнятий господарськими питаннями, закупівлею та обробкою книг, веденням каталогів, списанням літератури та іншими питаннями, а на бібліотекаря покладається обслуговування читачів, проведення масової роботи. Всього користувачів у бібліотеці 1392, з них 436 – діти. При такому навантаженні тяжко проводити змістовні масові заходи для громади, щоб читачі не відчували дискомфорту від реорганізації бібліотек. Адже основне їх завдання – підвищення якості бібліотечно-інформаційних послуг. А про те, щоб нам додати ще хоча б одну

штатну одиницю мова не йде. Рішення приймається на сесії селищної ради, але ви всі добре знаєте, яке ставлення до бібліотек більшості депутатів, які не дуже розуміють важливість окремих бібліотечних процесів роботи.

Проте, не зважаючи на труднощі, бібліотеки ОТГ проводять соціокультурні заходи для жителів громади. Використовуючи традиційні та інноваційні форми роботи, сприяють правовій обізнаності громадян, соціальному захисту, підвищенню громадської свідомості, патріотизму. Зокрема з нагоди річниці Чорнобильської трагедії спільно з членами громади, ліквідаторами аварії провели заходи «Лунає над світом Чорнобиля дзвін», до Дня Незалежності України – літературно-мистецьке свято «У самім серці – Україна», флешмоб «Пам'яті небесної сотні», виставку робіт майстрів селища «А над світом вишивка цвіте» та багато інших.

Ми впроваджуємо і новітні технології. Наші користувачі мають вільний доступ до мережі Інтернет, можуть спілкуватися в соціальних мережах, скайпі. Безкоштовно навчаємо основам комп'ютерної грамотності та користуванню Інтернетом.

Регулярно підтримується блог центральної бібліотеки.

Щоб бути корисними громаді, бібліотечні працівники покращують знання, підвищують якість надання послуг, у цьому нам допомагає Катеринопільська ЦБ, ОУНБ. Незважаючи на виклики, бібліотеки Єрківської ОТГ прагнуть, аби стати справжніми соціокультурними центрами громади.

Л. Чупряк, директор
Уманської МЦБС

**Публічна бібліотека – осередок формування
національної культури, патріотизму і духовності**
(Витяг з презентації)

У час складних соціально-політичних реалій, коли наша країна переживає один з найсудовіших періодів свого становлення та розвитку як незалежна держава, дедалі більшої актуальності набуває національно-патріотичне виховання, основні пріоритети якого визначено Указом Президента України від 13.10.2015 р. за № 580

«Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015 – 2020 роки».

Публічні бібліотеки Уманської МЦБС, значно активізували та наповнили новим змістом свою діяльність як осередки формування національної культури, патріотизму і духовності.

Актуальними є заходи, що загострюють увагу на феномені патріотизму та національної свідомості, породженому майданом, героями-захисниками на сході країни. Серед таких заходів – патріотичні години, уроки мужності, презентації книг, зустрічі з ветеранами, минулих воєн, воїнами АТО / ООС і волонтерами, благодійні акції, флешмоби тощо, які співвідносяться зі своїм краєм.

Бібліотеки міста популяризують літературу, що сприяє прищепленню почуття патріотизму, причетності до історичної долі України, висвітлює події, що відбуваються на сході країни, вшановує героїв – захисників. Серед таких є вже визнані читачами кращі видання наших земляків про Операцію об'єднаних сил (АТО): «Нескорені», «Постріли слів», альманах «Апостроф» (групи авторів), Валентини Гладкої «Революція Гідності», Анатолія Карасевича «Філософія війни», Ольги Сотник «Божий Хрест», Ніни Михайлової «Вічність рідного слова», «Слово про безсмертних», до написання якої долучилися працівники міської бібліотечної системи. Ця книга про мужніх уманчан, хто чесно виконав громадський обов'язок, захищаючи цілісність своєї держави, не порушив присягу, не зрадив друзів. Єдине, чого не зміг, – повернутись додому живим.

У своїй діяльності бібліотечні працівники використовують поряд з традиційними формами роботи – інноваційні: квести, флешмоби, бібліофреші тощо. Всі заходи проходять у співпраці з навчальними закладами міста, ГО, волонтерами, учасниками Майдану та АТО. У рамках циклу заходів «Хай буде мир однині і довіку» патріотичний флешмоб «Єднаймося разом» провела БФ № 6, а бібліофреш «Нові книги, нові імена, нові герої» БФ № 1, бібліофест «Соборна і єдина рідна ненька Україна» організувала БФ № 2 для учнів 9-10 класів.

У ЦБ проведено уроки мужності та милосердя під девізом «Борімося – поборемо!» за участю учасників бойових дій на Сході країни, представників волонтерських організацій, ветеранів минулих воєн, активних громадських діячів, учасників Революції Гідності, членів сімей Героїв Небесної Сотні та полеглих бійців АТО. Уман-

ська міська ЦБС є активним організатором проведення загальноміського фестивалю «Пісні народжені в АТО». Вже стали традицією організація й проведення загальноміського поетичного фестивалю до Дня Незалежності «Свою Україну любіть», за участю дітей та дорослих, всіх бажаючих.

Резонансною подією став вечір-реквієм «Ангели Небесної Сотні», організований Уманською центральною бібліотекою для дорослих. Присутні студенти агротехнічного коледжу Уманського НУС, вшановуючи пам'ять загиблих на Євромадані, з хвилюванням прониклись розповідями волонтера Інни Безпалько та учасників тих буремних подій.

Своїми спогадами про події 2013 – 2014 років зі студентами Уманського державного педагогічного університету поділилися учасники Євромайдану брати Роман та Олександр Бовкуни.

Працівники БФ № 6 організували годину шани «Зі сплавом героїстичності і мертвих, і живих писалося ім'я «Перемога». Перед відвідувачами бібліотеки та старшокласниками УНВК «ЗОШ I-III ступенів № 10 – медична гімназія» виступили курівник ГО «Шлях добра» Тетяна Мануйлова, Лауреат Всеукраїнських фестивалів патріотичної пісні «Пісні народжені в АТО» демобілізований піхотинець тридцятої окремої Новгород-Волинської ордена Суворова бригади Сергій Кононенко та представник волонтерського штабу «Разом» Михайло Парубочий.

Урок історії «Герої не вмирають» організовано в приміщенні БФ № 4. Вшанувати пам'ять героїв прийшли небайдужі люди: члени Уманської волонтерської організації «Разом», громадський діяч, колишній політв'язень, патріот нашої Батьківщини Богдан Черномаз. Було проведено виставки картин Ульяни Сівко та мами загиблого учасника АТО Світлани Миронюк.

Одним із аспектів національно-патріотичної діяльності бібліотек міста є популяризація української мови, яка є важливою сферою впливу на національну свідомість громадян. Викликали зацікавленість серед містян заходи до Дня писемності та мови, Дня рідної мови, які відвідують люди різного віку й професії, але всіх їх об'єднує любов до рідного слова.

У 2018 році при ЦБ для дорослих створено молодіжну платформу «Бібліотека – Територія успіху». Це своєрідний молодіжний центр для активної молоді міста, на базі якого щоп'ятниці в читальній залі проводяться тренінги та зустрічі за різною тематикою, в

тому числі й з питань національної культури, патріотизму та духовності. Тут можна попити чаю, пограти, поспілкуватись, почитати книги чи переглянути фільм, зробити презентацію власної творчості чи вечір-присвяту, пограти на скрипці чи гітарі – тут немає чіткого сценарію, але є цікаві методичні розробки і тренінги, що сприяють самоосвіті, розвитку та, власне, просто спілкуванню і відпочинку. Наші тренінги проводяться згідно з розробленою цільовою програмою і спрямовані не лише на зміцнення багажу знань молоді, але й на розвиток критичного мислення, правової свідомості, комунікативних навичок, сприяють прагненню брати участь у суспільному житті, особливо в умовах децентралізації.

Таким чином бібліотеки Уманської міської ЦБС стають справжніми осередками культури, носіями ціннісних пріоритетів, працюють на підвищення рівня патріотизму громадян та єдності українського народу, сприяють формуванню національної свідомості та високих моральних якостей.

I. Огус, директор
Смілянської МЦБС

Бібліотека: реалізація завдань інформаційної соціалізації через неформальну освіту

Культура міста зазвичай починається з бібліотек. Сучасна бібліотека в умовах технологічного процесу змушена доводити свою потрібність та життєздатність. У період трансформації, пошуку та формування нового іміджу перед нею стоять складні завдання. З одного боку, вона повинна зберегти за собою основну функцію духовного та культурного навігатора, а з іншого, в конкуренції з Інтернетом, бібліотеці необхідно розширювати свої функції, презентувавши себе не тільки як заклад культури, а й як майданчик для розв'язання інших гуманітарних проблем. Одним з найперспективніших напрямів є формування на базі бібліотеки простору для неформальної освіти, тобто навчання протягом життя.

Смілянська міська ЦБС – мережа публічних бібліотек нового формату, які уособлюють в собі сучасний простір для освітніх і культурних ініціатив, адаптованих до потреб місцевої громади. Вони

є відкритими майданчиками для дітей, молоді та різних категорій людей задля активного інтелектуального дозвілля, комунікації, неформальної освіти, розвитку творчих здібностей і соціальної активності, особистісного зростання та іншого.

Наші бібліотеки – це не лише книгозбірні, а й простори з великим потенціалом, бо в нас працюють і коворкінги, і студії, і хаби. Вони стали платформами для обміну сміливими і оригінальними ідеями, власним досвідом і знаннями. Значна увага приділяється організації бібліотечного простору зонами: зона для читання, зона для творчості та неформальної освіти, відкритий майданчик для спілкування і відпочинку, місце для заняття настільними іграми. У планах – розширення простору хабу для неформальної освіти.

Затребуваними методами неформального навчання дорослих є групова робота, дискусії, «мозковий штурм», індивідуальні завдання, наочні приклади, міні-лекції, семінари, тренінги, перегляд мультимедійних презентацій та ігри.

Саме з обміну сміливими ідеями розпочалась нова бібліотечна послуга, яка переросла в Центри неформальної освіти. Вперше такі центри були відкриті завдяки виграному гранту Міністерства закордонних справ Німеччини в бібліотеці-філії № 5, а згодом у центральній міській бібліотеці та в бібліотеці-філії № 1. Бібліотека-філія № 5 реалізує грантовий проект «Арт-студія для дорослих «Поринь у веселку». Тут є можливість отримати консультації з організації підприємницької діяльності, бізнес-планування, освоєння ПК. Нині на постійній основі працюють клуб любителів клаптикового шиття (печворк), клуб фанатів прогулянок та здорового способу життя, а також курси для людей III-го віку з навчання комп'ютерній грамотності, курси англійської мови для дітей та дорослих. Періодично проводяться майстер-класи з кінусайга (картини з клаптиків), плетіння з трубочок, кулінарії та ін. Відвідувачі цих курсів – дорослі люди, переважно домогосподарки та пенсіонерки, які після здобуття навичок хенд-мейду, не лише беруть участь у міських виставках ручних робіт, а й продають свої вироби.

Нещодавно при центральній міській бібліотеці було відкрито арт-майстерню «Палітра», в якій дорослі та молоді люди навчаються образотворчому мистецтву. Місцева художниця Ніна Корсунь, яка веде цей курс, навчає не лише техніці образотворчого мистецтва, а й знайомить учасників з його видами та

жанрами. Приємним є те, що кількість учасників «Палітри» зростає, причому поповнюється молоддю, а рівень якості робіт постійних учасників помітно покращується. Картини учнів студії вже виставляються в приміщенні центральної бібліотеки.

В бібліотеці-філії № 1 другий рік поспіль працює студія «Декупаж», в якій навчаються мистецтву декорування в різних техніках і різних поверхнях. Дорослі люди відвідують курси не лише задля отримання нових корисних вмінь і знань, а й для саморозвитку, спілкування, відволікання від буденних проблем, зняття психо-емоційного навантаження. Нещодавно в цій же бібліотеці було відкрито новий курс з образотворчого мистецтва, який також веде відома в місті Ніна Корсунь з користувачами цієї бібліотеки. Тож, як виявилось, у нашому місті є багато не-реалізованих художників, які в дорослому віці відкрили в собі талант та змогли задовольнити бажання навчатись і розвивати цей талант у бібліотеці.

Крім того, тут проходили різноманітні семінари, лекції. Так, наприклад, було організовано лекцію з нетрадиційної медицини на тему «Фітопрепарати – корисна заміна пігулок», семінар з догляду за розарієм «Троянда: від покупки до цвітіння», практикум з виготовлення східних солодощів «Пастила і чурчелла – смачно та корисно» тощо.

А нещодавно було презентовано ігротеку сучасних настільних ігор як майданчика активного спілкування, формування культури дозвілля. Як відомо, в місті відсутня відповідна інфраструктура, а тому виникла потреба у створенні ігротеки сучасних настільних ігор, своєрідного куточка радості, де є можливість відчути єдність з іншими людьми, психологічно розвантажитись, отримати знання щодо розвитку особистості дитини за допомогою гри, а також просто чудово провести час. Цю ідею підхопили не лише центральна міська бібліотека для дорослих, а й центральна дитяча та дві бібліотеки-філії. Наразі планується провести ігровий турнір з нагородженням кращих гравців сувенірами, виготовленими власноруч відвідувачами арт-студії «Поринь у веселку».

У підсумку варто ще раз зазначити; що сучасні бібліотеки поступово стають ефективним комунікативно-освітнім просто-

ром для реалізації концепції **освіти** впродовж **життя**. І тут заклади можуть брати на себе різні функції для забезпечення освітнього процесу:

- бути провайдерами освітніх послуг (тобто самостійно забезпечувати весь цикл процесу);
- бути партнерами (тобто якусь роль чи функцію виконувати разом з іншими партнерами);
- виступати в ролі HUB (тобто надавати приміщення, персонал, інтелектуальний ресурс тощо).

Смілянські міські бібліотеки в процесі трансформації бібліотечного простору брали на себе різні функції із зазначених і сформували новий суспільний імідж, стали повноцінними провайдерами освітніх послуг для формування якісного контенту, професійного розвитку і розвитку членів громади.

Л. Приємська, директор
Катеринопільської ЦБС

**Професійна компетентність бібліотекаря –
вагомий чинник успішних змін і формування нового іміджу бібліотеки**
(Витяг з виступу)

Жодну установу, діяльність якої спрямована на створення умов безперешкодного, рівноправного і комфортного доступу користувачів до інформації, сьогодні не можна порівняти з бібліотекою. Бібліотеки Катеринопільської ЦБС перетворюються на центри спілкування, посилюється значимість комунікативної складової в діяльності бібліотекарів, а отже, і їх іміджу. Бібліотечний імідж – це загальне уявлення про бібліотеку і залежить воно від щоденної праці та формується впродовж багатьох років, це синтез професіоналізму, компетентності та організаторських здібностей як керівника, так і всього колективу.

Необхідною умовою вдосконалення іміджу є готовність колективу, як єдиної команди однодумців, до спільних креативних дій.

Професійне зростання і зміна простору навколо себе – запорука успіху у формуванні позитивного іміджу бібліотеки і бібліотекаря. В основі успішного позитивного іміджу бібліотек комунального закладу «Катеринопільська централізована бібліотечна система» лежать наступні чинники:

- авторитетність і компетентність керівного складу;
- професіоналізм, знання та особистий імідж працівників;
- культура спілкування та культура робочих місць працівників;
- дизайн бібліотеки (зовнішній та внутрішній);
- комфортність перебування читачів у бібліотеці;
- реклама бібліотеки;
- різноманітність та оригінальність форм роботи;
- інноваційність заходів та послуг;
- співпраця з органами влади та громадськістю.

Безумовно, основним ресурсом бібліотеки є кадровий потенціал, який налаштований на якісні зміни, вчасно і активно задовольняє потреби і запити користувачів, членів громади. У комунальному закладі «Катеринопільська ЦБС» працює 31 бібліотечний працівник. Повну вищу освіту мають 15 працівників; базову вищу – 8. Стаж більше 20 років мають 19 працівників, більше 10 років – 5.

Наші бібліотеки прагнуть бути з «гучними» і «тихими» зонами, з відкритими просторами і відокремленими місцями відпочинку, з благоустроєною територією для проведення заходів. Для комфортного перебування читачів у бібліотеках вже зроблено капітальний ремонт читальної зали центральної районної бібліотеки, 2-х бібліотек-філій, заміна вікон на енергозберігаючі в 5 бібліотеках-філіях та частини вікон в ЦРБ.

Участь бібліотек у районному проекті «Бібліотечне подвір'я – територія читання, квітів та дозвілля» стимулювало бібліотекарів спільно з громадськістю впорядкувати прилеглі до бібліотек території та устаткувати їх парковими лавками, квітниками. На вдосконалення роботи та залучення користувачів, їх комфортної комунікації спрямована трансформація бібліотечного простору, поділ його на декілька зон: «Арт-зона», де проводяться виставки умільців Катеринопільщини (ЦРБ), коворкінг-зона для дітей молодших класів та релакс-зона для дітей середнього та старшого віку (РБД), краєзнавча зона (ЦРБ), зона творчості – в Лисичобалківській СБФ.

Наші бібліотеки – це:

- майданчик для розвитку творчих здібностей (майстер-класи, виставки місцевих умільців);
- ініціатори та учасники проектів («Велобібліотека для обслуговування літніх людей», «Бібліотечне подвір'я – територія читання, квітів та дозвілля» тощо);
- популяризатори послуг е-урядування.

Бібліотеки ЦБС, виконуючи культурно-просвітницьку та культурно-дозвільну функції, використовуючи традиційні та інноваційні форми роботи, організували вуличну акцію «Вірш у кишеню» (бібліотекарі поширювали заохальні міні-буклети серед населення), презентацію-дегустацію проекту «Смаколики від Людмили Манько» (в рамках «Школи проектної діяльності» – заохочення населення до участі в проектах Миронівського КХП та реклама проекту з виготовлення пастилок Л. Манько), арт-виставку Віри Руденко «Я малюю свою мрію», засідання клубів «Горлиця» («Вихідний день з родиною народного артиста України Павла Дворського»), «Твій погляд», «Джерельце», «Етикет», читацький «Х-фактор» (відзнака кращих дітей-читачів). Бібліотеками надаються інноваційні послуги, а саме: реєстрація ЗНО, реєстрація дітей до дитячого садка, оформлення субсидій, податкова звітність фізичних осіб. Всі заходи проводяться у тісній співпраці з навчальними закладами, ГО, працівниками владних структур, партнерами-підприємствами.

Наш заклад став важливим середовищем для реалізації нових ідей та успішної грантової діяльності. Безперечно, без професійної компетентності працівників, без змін у свідомості, освіті, бачення діяльності бібліотек у сучасних умовах, ми не змогли б реалізувати низку креативних проектів, задумів, інновацій.

Велике значення має професійний розвиток працівників бібліотеки, реалії сьогодення вимагають від нас щоденного самовдосконалення, адже професіоналом можна вважати лише того, хто навчається безперервно, не зупиняється у своєму розвитку. Тому одним з основних напрямків нашої діяльності є забезпечення професійного зростання персоналу. Використовуються для цього всі форми і методи навчання на основі принципів загальнодоступності, безперервності, диференціації.

Для працівників філій організовано семінари: «Аналіз роботи бібліотек ЦБС за 2017 рік та основні завдання організації обслуговування користувачів» з проведенням печатки «Адвокація і бібліотека», «Впровадження УДК: основні правила», семінар-практикум

«Складові успіху: PR-діяльність публічних бібліотек», «Планування і прогнозування бібліотечної діяльності на 2019 рік», круглий стіл «Сільська бібліотека: погляд фахівця». Всі заходи мають практико-орієнтований характер з колективним обміном досвіду.

Ми для своїх працівників проводимо тренінги, практикуми, де вони оволодівають теоретичними та практичними знаннями, наприклад: «Навчаємося писати «Прес-реліз» (тренінг), «Переведення каталогів і картотек на таблиці УДК», «Нові послуги для дітей» (практикуми).

Катеринопільська ЦРБ працює над реалізацією проекту «Школа проектної діяльності». Зокрема бібліотекарі взяли участь у чотирьох тренінгах з написання проектів на гранти.

Працівники ЦБС підвищують кваліфікацію на заходах, які проводять обласні методичні центри, а це: Школа методиста, Школа молодого бібліотекаря, Літня школа сільського бібліотекаря, семінари та вебінари, тренінги в обласному тренінговому центрі з основ комп'ютерної грамотності тощо. Навчаються на обласних курсах з підвищення кваліфікації.

Підвищенню професійної мотивації бібліотекарів ЦБС сприяли різні професійні конкурси, які організовує ОУНБ, ЦРБ, а також атестація, в результаті якої піднято тарифікаційні розряди групі працівників філій, які зумовили підвищення комфортності.

Вже стало традицією проводити з працівниками закладу на виробничих нарадах експрес-спілкування. Протягом 5 років експрес-спілкування відбувалося за такими напрямками:

- внутрішня привабливість – мистецтво подібатись людям;
- уміння розуміти людей;
- гарні манери та знання етикету;
- привабливість бібліотекаря;
- культура спілкування;
- культура робочих місць тощо.

Для сприяння формуванню сучасного професійного світогляду та самовдосконалення бібліотекарів використовуються інформаційні видання, сайт ОУНБ, блоги НБУ імені Ярослава Мудрого та ін.

Забезпечується оперативна професійна комунікація про інновації в галузі, успішний досвід розвитку бібліотек шляхом електронних розсилок, сайту ЦБ, соціальних мереж.

Отже, імідж бібліотек комунального закладу «Катеринопільська централізована бібліотечна система» складається з професіоналізму, компетентності та організаторських здібностей, що дозволяють нашим бібліотекам знайти свою нішу, визначити існування і незамінність послуг бібліотек у нашому непростому суспільстві.

А бібліотекарі опановують знання, вміння, навички, які дозволяють їм швидко, чітко і професійно виконувати свої функції, забезпечувати комфорт у процесі отримання читачем всього спектра бібліотечних послуг.

**Підсумковий документ науково-практичної конференції
«Публічні бібліотеки Черкащини:
історичні аспекти та вектори розвитку в контексті реформ»
(11 квітня 2019р., м. Черкаси)**

Учасники обласної науково-практичної конференції, розглянувши комплекс питань, пов'язаних з організацією діяльності бібліотечних закладів Черкащини, відзначили, що керуючись Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Стратегією розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» публічні бібліотеки, як базові елементи соціокультурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури своїх регіонів, осередки бібліотечного краєзнавства забезпечують загальнодоступність документних ресурсів і нових видів сервісу для всіх категорій користувачів, впроваджують бібліотечний маркетинг та сучасні інформаційні технології для якісного та оперативного обслуговування членів громад. Прагнуть стати для них інтелектуальним майданчиком для навчання, творчості, дозвілля і спілкування, сприяють формуванню та розвитку інформаційної і мовної культури, читаючої та мислячої нації, спрямовують зусилля на патріотичне, правове, екологічне виховання молоді.

Учасниками конференції підтверджено провідну роль ОУНБ імені Тараса Шевченка у впровадженні масштабних культурно-просвітницьких інновацій та соціально-корисних ініціатив і сервісів у бібліотеках області, розширенні професійної компетенції бібліотекарів. Підкреслено вплив ОБЮ імені Василя Симоненка на регіональні бібліотеки, що обслуговують юнацтво, високо оцінено соціальну та інформаційну значущість закладу для молоді. Відзначено вагомий внесок обласної бібліотеки для дітей в інтеграцію підрастаючого покоління в соціокультурне середовище через сімейне читання, розширення діапазону інноваційних форм і методів обслуговування.

У ході конференції окреслено основні проблеми, які негативно впливають на ритмічне функціонування бібліотечних закладів, а саме: через низький рівень бюджетного фінансування зменшується інформаційно-ресурсний потенціал, незадовільна матеріально-технічна база, відставання у сфері запровадження новітніх інформацій-

них технологій у сільських бібліотеках, неправомірне перепрофілювання частини спеціалізованих приміщень бібліотек під час передачі до складу ОТГ тощо.

Комплекс проблем, потребує уваги та вирішення на державному та місцевому рівні. Враховуючи актуальність питань, що піднімалися на конференції, її учасники звертаються з пропозиціями:

на державному рівні:

– прийняти нову редакцію Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»;

органам місцевого самоврядування:

– дотримуватися Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні затверджених постановою КМ України від 6 лютого 2019 р. №72;

– включити в програми розвитку регіонів заходи щодо розбудови та модернізації публічних бібліотек та забезпечити їх гарантоване кошторисне фінансування;

– забезпечити виконання Програми поповнення бібліотечних фондів у Черкаській області на 2018 – 2023 роки;

– прискорити темпи комп'ютеризації та підключення до Інтернету сільських бібліотек;

бібліотечним закладам: спрямовувати творчий потенціал на утвердження пріоритетної ролі та місця у соціокультурній інфраструктурі свого регіону, використовуючи інноваційні форми та методи роботи;

– підвищити ефективність діяльності бібліотек як осередків формування національної та правової культури, патріотизму, духовного збагачення особистості;

– створювати умови для соціально-психологічної підтримки населення та виконання функцій: рекреативної (організація дозвілля, відпочинку), релаксаційної (відновлення здоров'я, психологічне розвантаження), адаптаційної (допомога в пристосуванні до життєвих умов соціально-незахищеного населення та внутрішньо-переміщених осіб, людей з обмеженими можливостями, воїнів АТО / ООС);

– формувати громадську підтримку, імідж через ЗМІ, рекламу послуг, бібліотечно-бібліографічну продукцію;

– обласним методичним центрам об'єднати зусилля задля забезпечення інноваційного розвитку бібліотек області, сприяти їх

трансформації, формуванню нової моделі життєдіяльності в умовах ОТГ, підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

Зміст

1. *Капкаєва Л. П.* «Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка – 120 років визнання та перетворень задля громади».....4
2. *Ушакова Л. В.* «Дитяча бібліотека в культурно-інформаційному просторі регіону».....13
3. *Федоренко О. А.* «Бібліотечне обслуговування молоді в соціумі – глобальні виклики та пошук відповідей».....19
4. *Пономаренко Л. Ф.* «Реформа децентралізації як чинник структурних змін у бібліотеках: виклики та можливості».....22
5. *Чупряк Л. А.* «Публічна бібліотека – осередок формування національної культури, патріотизму та духовності».....25
6. *Огус І. А.* «Бібліотека: реалізація завдань інформаційної соціалізації через неформальну освіту».....28
7. *Приємська Л. А.* «Професійна компетентність бібліотекаря – вагомий чинник успішних змін і формування нового іміджу бібліотеки».....31
8. Підсумковий документ науково-практичної конференції «Публічні бібліотеки Черкащини: історичні аспекти та вектори розвитку в контексті реформ» (11 квітня 2019р., м. Черкаси).....35

**Публічні бібліотеки Черкащини: історичні аспекти та вектори
розвитку в контексті реформ**

Матеріали науково-практичної конференції

Упорядник *Бугаєнко Клавдія Сергіївна*

Відповідальна за випуск *Л. П. Капкаєва*

Редактор *В. К. Величко*

Комп'ютерне опрацювання *І. Чорна*
О. Римська

Формат 60x84

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка» ЧОР,
18001, м. Черкаси, вул. Байди-Вишневецького, 8.

